

NARODOWE CZYTANIE

BOLESŁAW PRUS LALKA

5 WRZEŚNIA 2015

Honorowy Patronat Pary Prezydenckiej

***Bolesław Prus
jakiego nie znacie***

20 sierpnia 1847 w Hrubieszowie

Późnobarokowa plebania przy ul. 3 Maja 6
to miejsce urodzenia Aleksandra Głowackiego.

Mały Olek zobaczył świat godzinę *przed północą*.

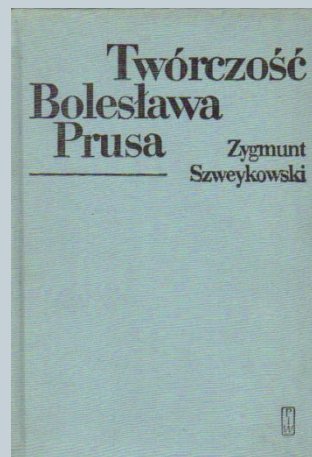
Sporna data urodzin

Istnieją rozbieżne opinie dotyczące daty urodzenia Prusa. "*Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*" podaje datę **20 sierpnia 1847**.

Wcześniej *Piotr Chmielowski*, który znał pisarza osobiście informował, że Prus urodził się w **1846**.

Znany historyk literatury *Zygmunt Szweykowski* optował za rokiem **1845**.

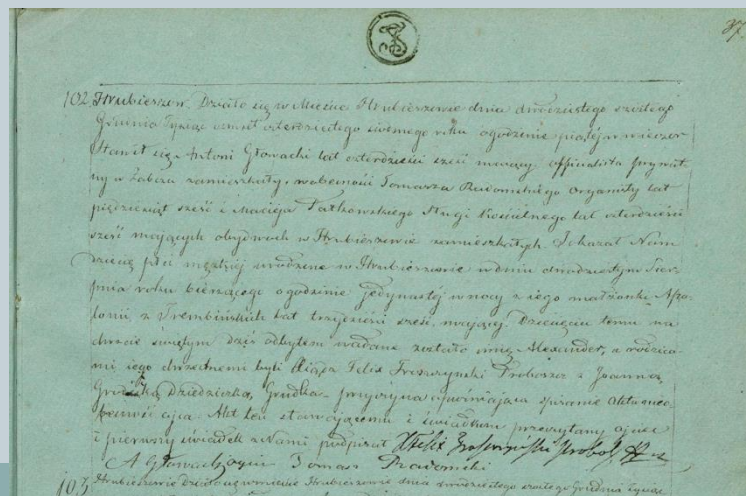

Akt urodzenia z dnia 26 XII 1847

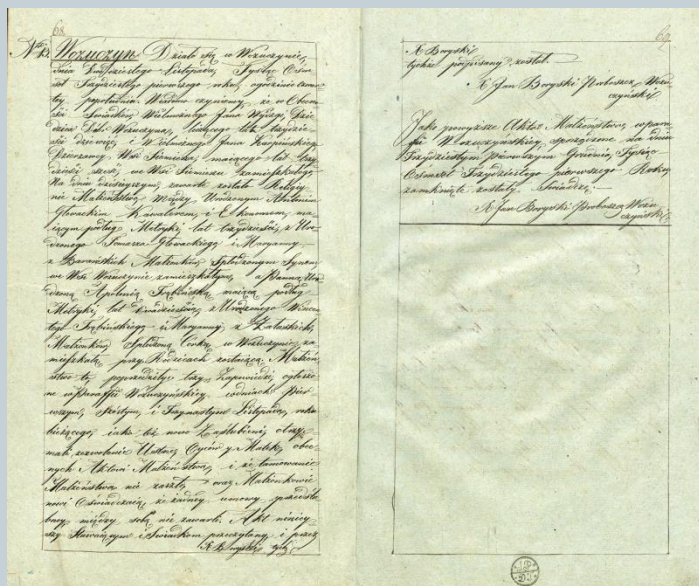
„Działo się w mieście Hrubieszowie dnia dwudziestego szóstego grudnia tysiąc osiemset czterdziestego siódmego roku o godzinie piątej wieczór. Stawił się Antoni Głowacki lat czterdzieści sześć mający, oficjalista prywatny, w Żabczu zamieszkały, w obecności: Tomasza Radomskiego, organisty, lat pięćdziesiąt sześć i Macieja Patkowskiego, sługi kościelnego, lat czterdzieści sześć mających obydwóch, w Hrubieszowie zamieszkałych. I okazał nam dziecię płci męskiej urodzone w Hrubieszowie w dniu dwudziestym sierpnia roku bieżącego, o godzinie jedenastej w nocy z jego małżonki Apolonii z Trembińskich, lat trzydzieści sześć mającej. Dziecięciu temu na chrzcie świętym dziś odbytym nadane zostało imię Aleksander (...)”

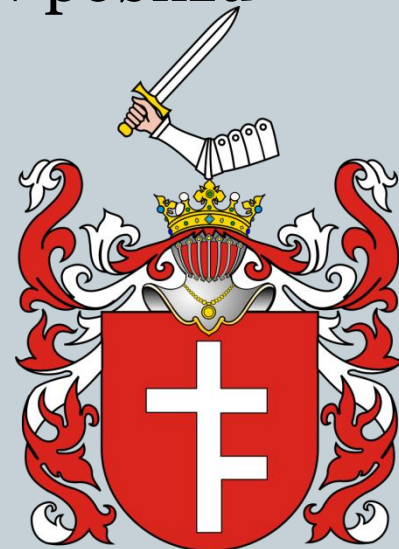

Rodzice

Rodzice Aleksandra,
Antoni Głowacki
i
Apolonia Trembińska
wzięli ślub **20 listopada 1831 r.**
w miejscowości **Wozuczyn.**

Rodzice wywodzili się ze **szlachty**, ale podupadłej i pozbawionej majątków. Ojciec Aleksandra pracował jako **ekonom** w majątkach w pobliżu Hrubieszowa.

HEBR RODOWY: PRUS

Rodzeństwo

Aleksander przyszedł na świat **jako trzecie dziecko** w rodzinie Głowackich. Pierwsza była **Brygida Emilia** zmarła w dzieciństwie, drugim **Leon Albert**.

Trudne dzieciństwo

W wieku **3 lat** mały Olek traci matkę. **GRUŻLICA**

Ojciec nie radzi sobie z ciężarem nowych obowiązków.

Umiera 6 lat później.

Dodatkowo bracia zostają rozdzieleni.

Opiekę nad Aleksander przejmuje babka **Marcjanna Trembińska** zamieszkała w *Puławach*, a następnie ciotka **Domicella Olszewska** z Trembińskich zamieszkała w *Lublinie*.

Leonem zajmuję się wuj ksiądz **Seweryn Trembiński**.

Bracia

- Ze starszym bratem chłopiec widywał się rzadko – **podczas świąt oraz wakacji.**
- Młodzi Głowaccy **nie byli do siebie podobni:** wysoki szczupły Leon był uosobieniem solidności, opanowania i rozwagi. Oleś był dzieckiem żywym i impulsywnym, w jego głowie rodziły się coraz to nowe pomysły.

Uczeń

W wieku **7 lat** Aleksander Głowacki rozpoczyna naukę w Powiatowej Szkole Realnej w Lublinie.

Uczeń

- Młodziutki **Olek** początkowo nie był pilnym uczniem. Należał do grupy młodzieńców, którzy w określeniu profesorów byli nazywani *próżniakami i urwisami*.
- Wiedzę przyswajał niechętnie, przeszkadzał w lekcji. Często siedział w kozie albo klęczał na środku klasy. Zamiast chodzić do szkoły, wolał wagarować.
- Chwile wolne od nauki spędzał na grze w palanta, jeżdżeniu na łyżwach, urządzeniu kąpieli wodnych lub szermierczych walk na kije.

Urwis

- W tym okresie zdarzyło się Aleksandrowi wejść w konflikt z prawem. Został bowiem aresztowany przez policję pod zarzutem znieważenia grobów wskutek nieporozumienia wynikłego z zakładu o nocną wyprawę na cmentarz przy ulicy Lipowej w Lublinie.

Literatura?

Literatura to głupstwo, ważne jest to, co można obliczyć, zmierzyć, zważyć – twierdził Oleś, pasjonat matematyki i nauk przyrodniczych.

Mimo to lubił bawić się słowem, nawet wiersze do brata pisał w wierszowanej formie:

*„Ciebie to pewnie bardzo zadziwi
że ja już wierszem a nie prozą piszę
ja ciągle myślę o jak są szczęśliwi
nasi poeci ja to ciągle słyszę”*.

Patriota

Aleksander przerwał szóstą klasę, aby wziąć udział w powstaniu styczniowym.

Mimo przeciwności losu do walk powracał jeszcze dwa razy.

Bilans walki

- Aleksander został **dwukrotne ranny** oraz **dwa razy** wzięty do niewoli i **raz** aresztowany. Dodatkowo rosyjski sąd wojskowy pozbawił go **tytułu szlacheckiego**. Od tej pory miał kłopoty ze wzrokiem (chodził w ciemnych okularach, nie mógł wejść na oświetlone schody, patrzeć przez okno, jeździć przez mosty).
- Dodatkowo decyzja Aleksandra o przystąpieniu do walki spowodowała **załamanie nerwowe Leona**, które później przerodziło się w nieuleczalny obłąd.

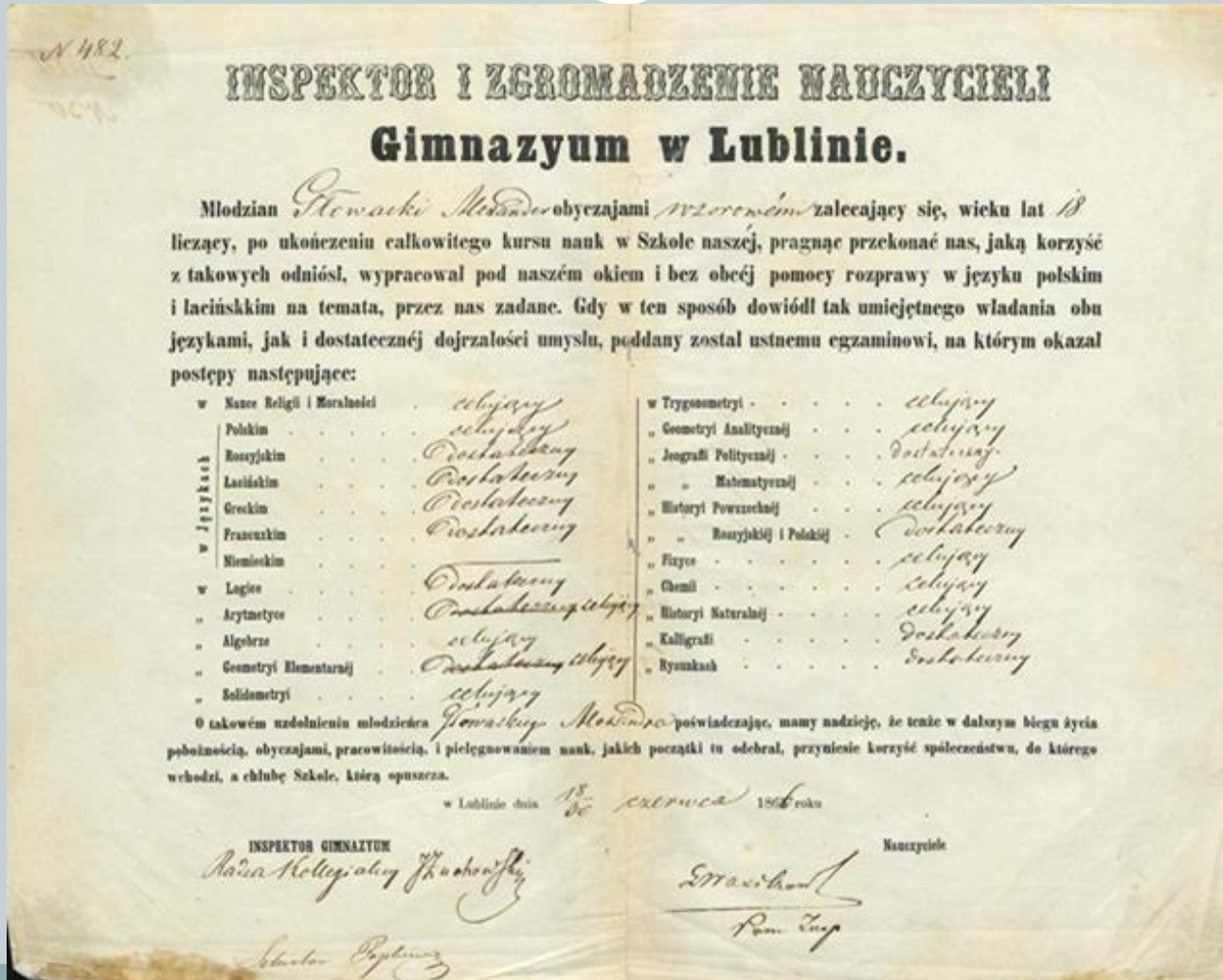
Powrót do nauki

Aleksander kontynuował naukę w szóstej klasie Gubernialnego Gimnazjum Lubelskiego.

Szkołę ukończył ostatecznie **30 czerwca 1866 r.** z wynikiem celującym, a tym samym otrzymał upragnione świadectwo maturalne.

Egzamin dojrzałości

Student

Warszawska Szkoła Główna Wydział Matematyczno-Fizyczny

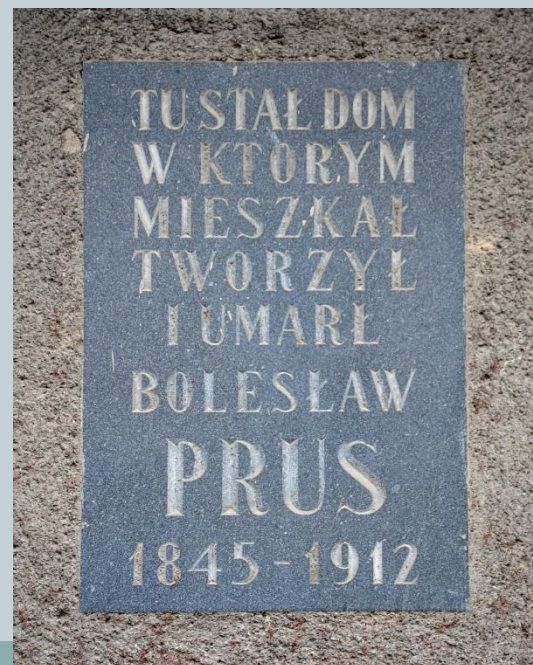

Trudy warszawskiego życia

W Warszawie nie było mu lekko. Zdany na własne siły, dorabiał, by móc płacić chesne za studia, jako **guwerner, korepetytor, fotografik, uliczny mówca, ślusarz w fabryce maszyn, tłumacz, a nawet bankowy kasjer.**

Wilcza 12

Pseudonim

- Od **1872 r.** Aleksander Głowacki posługiwał się pseudonimem **Bolesław Prus**.

„Od chwili wejścia do literatury nie ukrywałem antypatii do bezcelowych konceptów. Podpisywałem się pseudonimem wprost ze wstydu, że takie głupstwa piszę...”

- Swój literacki pseudonim zaczerpnął z nazwy rodowego herbu: PRUS

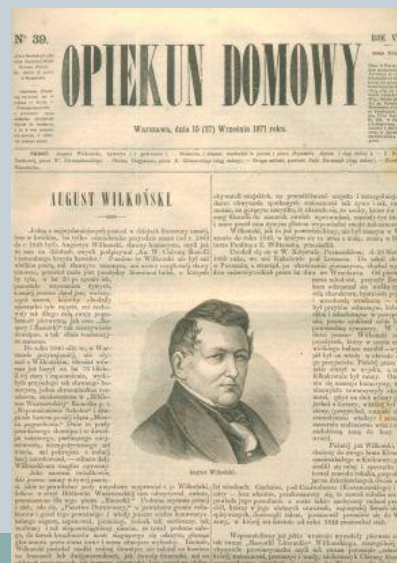

Pierwsze literackie próby

- W **1864 r.** Głowacki rozpoczął współpracę z „*Kurierem Niedzielnym*”, którego redaktor poszukiwał korespondenta z Siedlec. Aleksander, który przybrał pseudonim „**Jan w Oleju**”, poza „raportami” do swoich artykułów dołączał czasami krótkie dowcipne wiersze.
- Za debiut prasowy Aleksandra Głowackiego uważa się zamieszczony w 22. numerze czasopisma „*Opiekun domowy*” z **29 maja 1872 r.** artykuł społeczny **Nasze grzechy**.

Miłość

W wieku **18 lat** Bolesław zakochuje się.

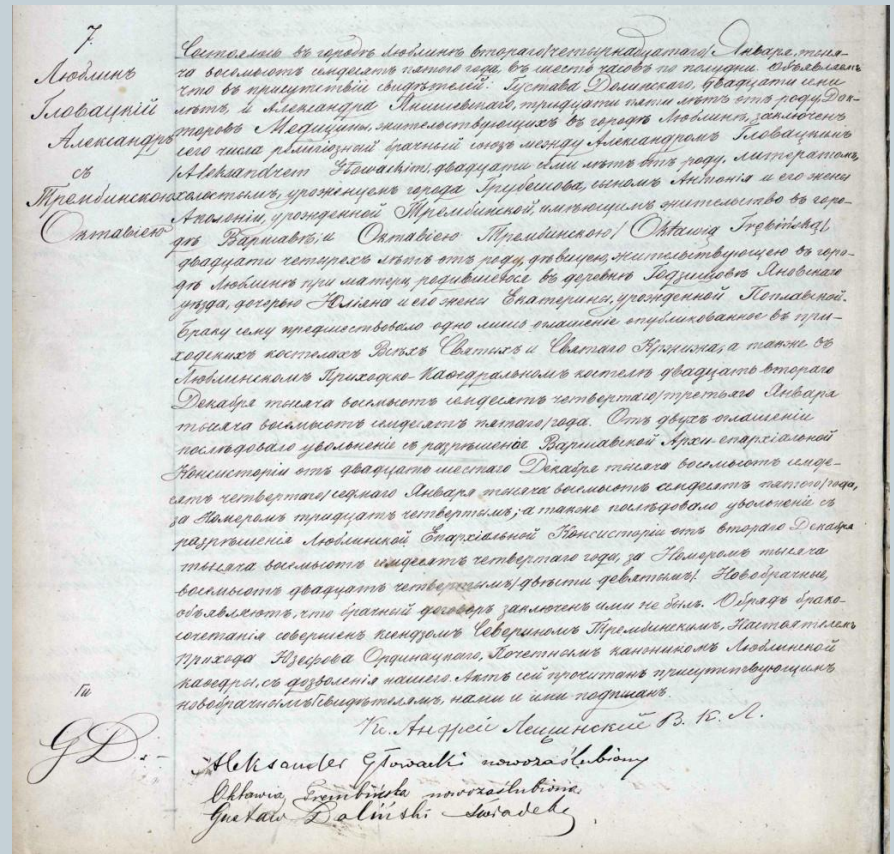
Wybranką jego serca jest:
Oktawia Trembińska.

Dwa lata Prus starała się poprawić swoją sytuację finansową, aby być godnym ręki Oktawii. Aleksander listownie oświadczył się ukochanej.

Małżeństwo

- **14 stycznia 1875 r.** w lubelskim kościele pw. Ducha Świętego odbył się ślub Aleksandra i Oktawii.
- Pan młody w prezencie ślubnym podarował ukochanej **maszynę do szycia.**

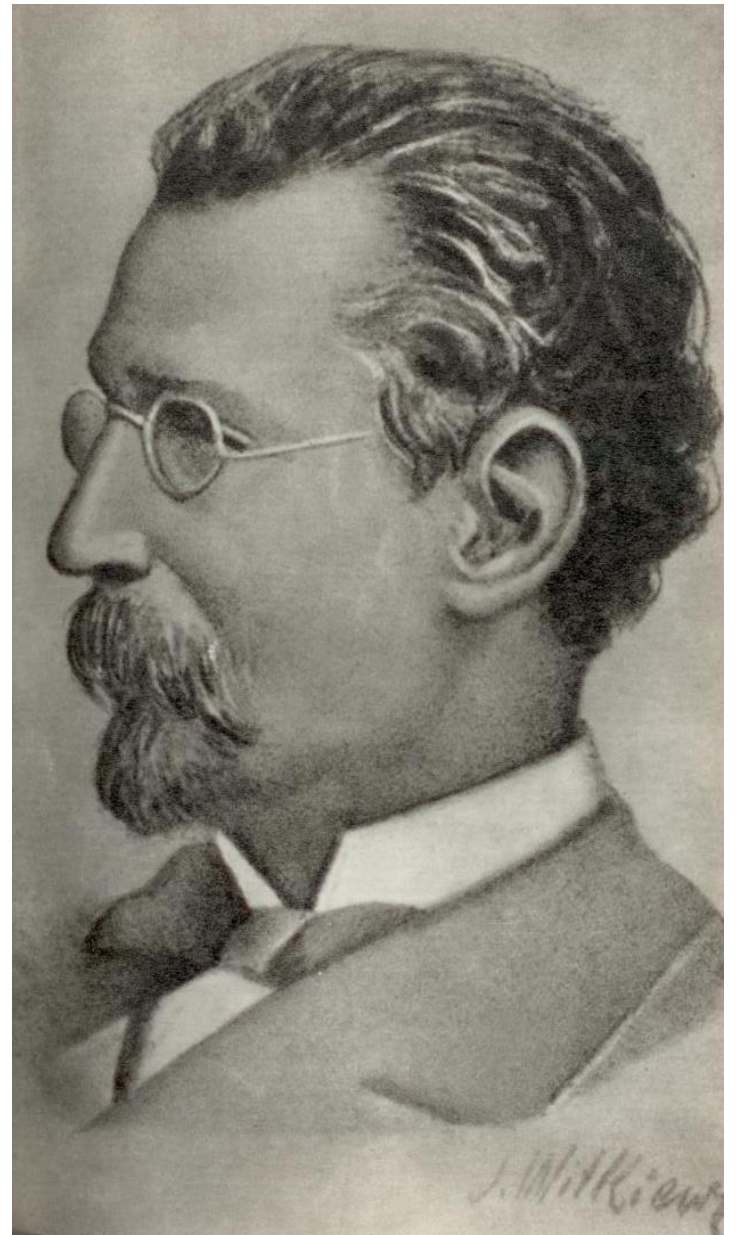
Potomstwo

- Para nigdy nie doczekała się własnego potomstwa, natomiast ich przybrany **syn Emil** w wieku 18 lat popełnił samobójstwo z powodu nieszczęśliwej miłości.

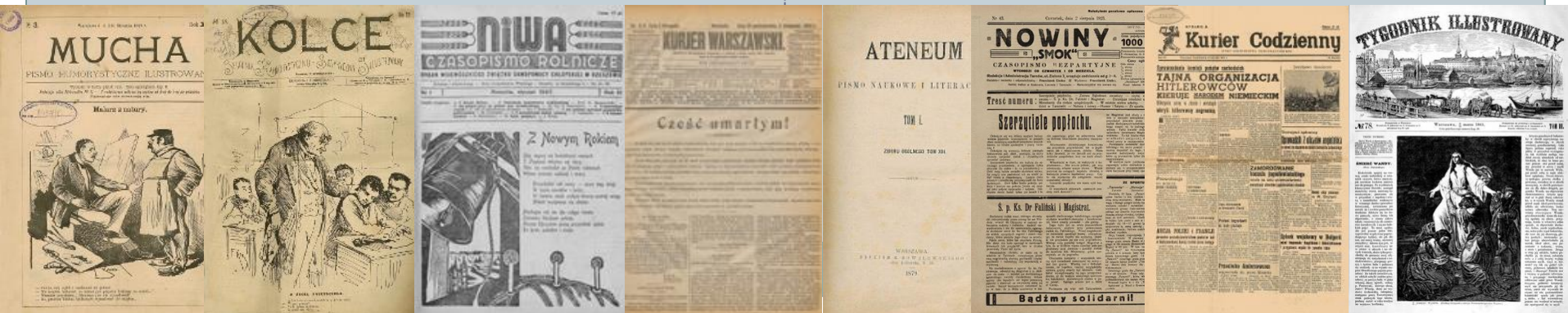

Stabilizacja

Prus rozpoczął pracę publicystyczną. Pisywał artykuły do warszawskich czasopism:

- pisma satyryczne „Muchy” i „Kolce” (**KŁOPOTY BABUNI ; TO I OWO**)
- „Niwa” (**SPRAWY BIEŻĄCE**)
- „Kurier Warszawski” (**SZKICE WARSZAWSKIE, KARTKI Z PODRÓŻY**)
- „Ateneum” (**KRONIKI MIESIĘCZNE**)
- REDAKTOR NACZELNY tygodnika „Nowiny”

- Większość jego opowiadań, nowel, a później powieści była po raz pierwszy publikowana na łamach gazet, z którymi współpracował.

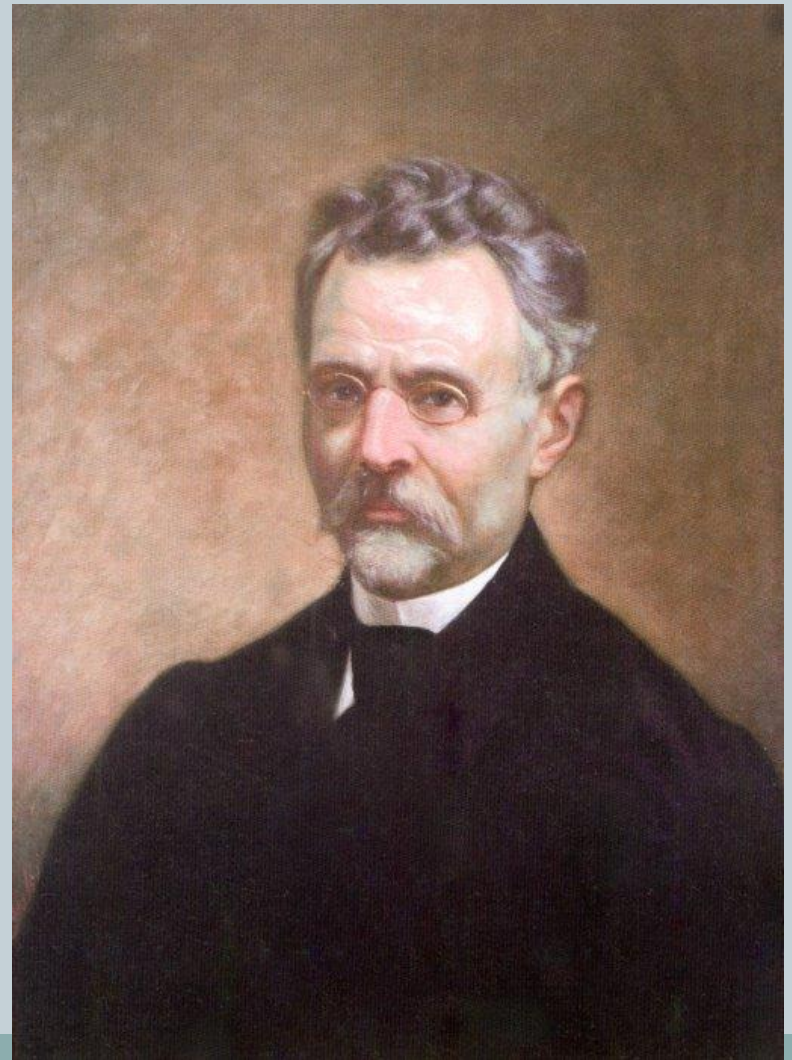

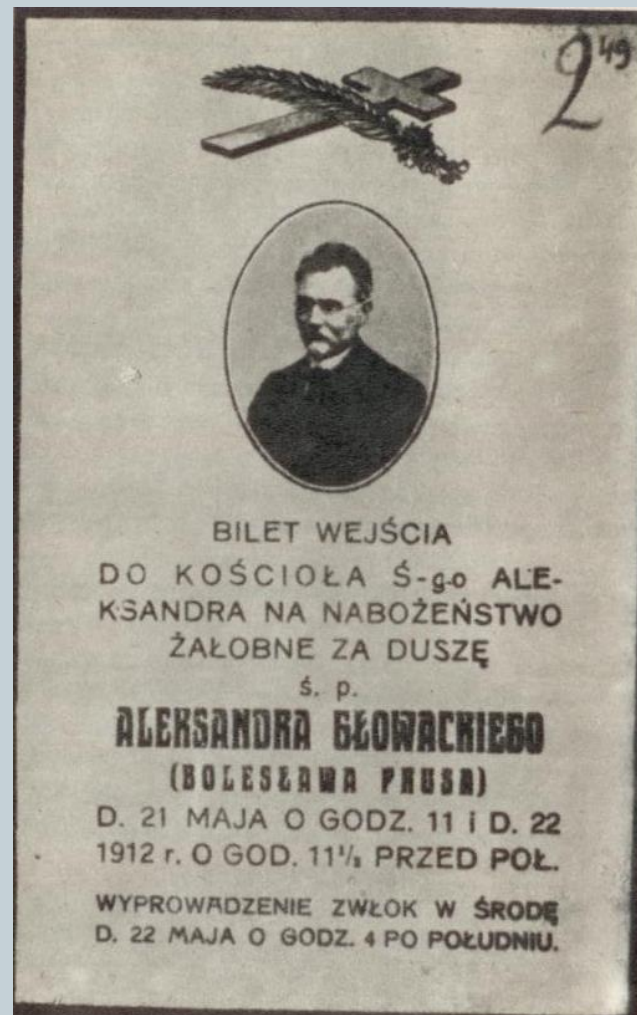
Spółecznik

- Pod koniec życia Prus stał się wielkim autorytetem w oczach opinii publicznej.
- Chętnie brał udział w akcjach społecznych i obejmował patronat wielu inicjatyw oraz przedsięwzięć.

19 maja 1912 w Warszawie

- O godzinie **5.30** nad ranem Bolesław Prus umiera na atak serca, mając **65 lat**.

Ostatnia wola Bolesława

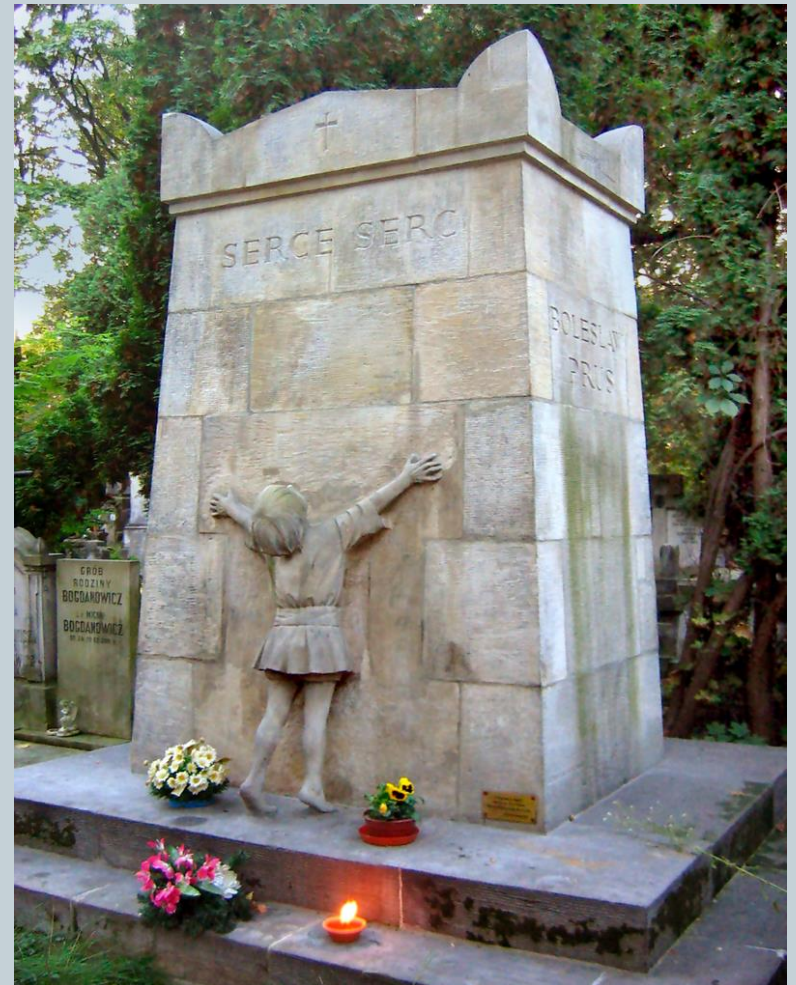

W swoim testamencie ufundował stypendia dla utalentowanych dzieci pochodzących z ubogich wiejskich rodzin, a swój okazały księgozbiór zapisał Towarzystwu Biblioteki Publicznej w Warszawie.

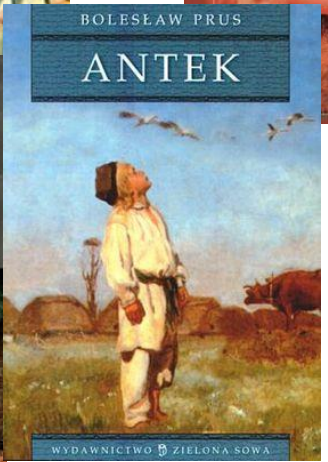
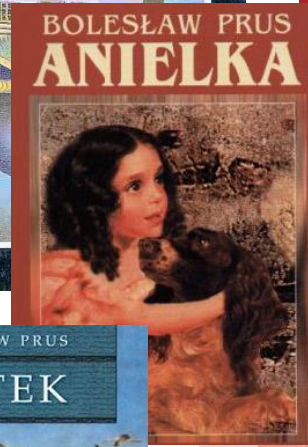
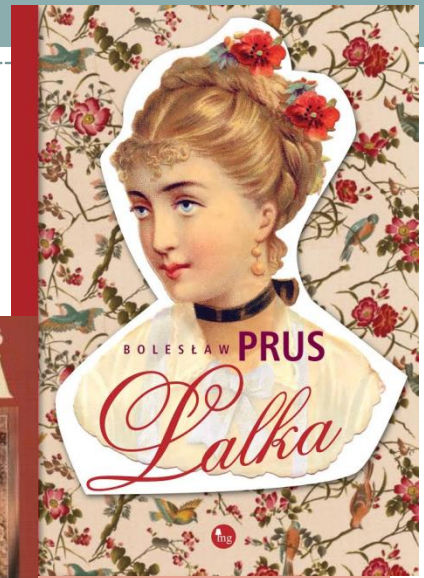
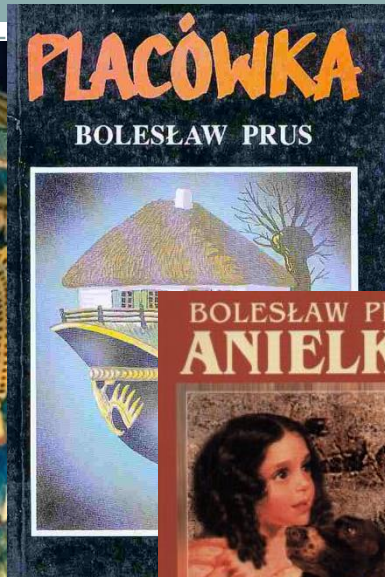
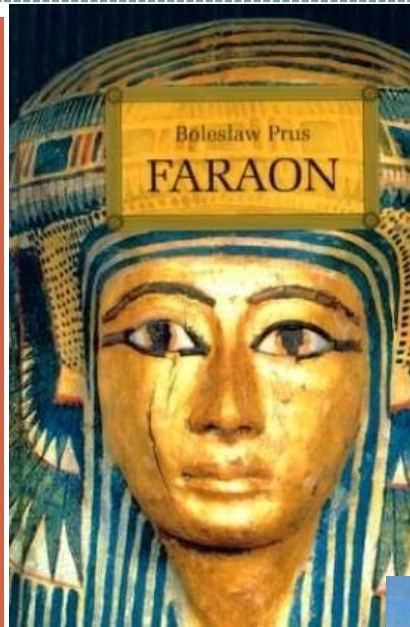
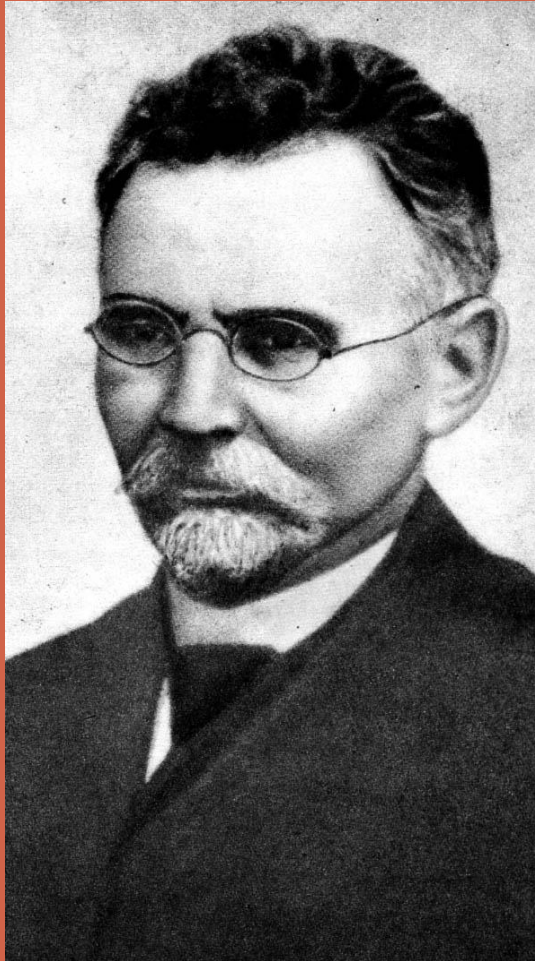

Grób

- Prus został pochowany na cmentarzu **Powązkowskim**; na grobowcu wzniesionym według projektu *Stanisława Jackowskiego* umieszczono inskrypcję „*Serce serc*”.

TWÓRCZOŚĆ

Twórczość

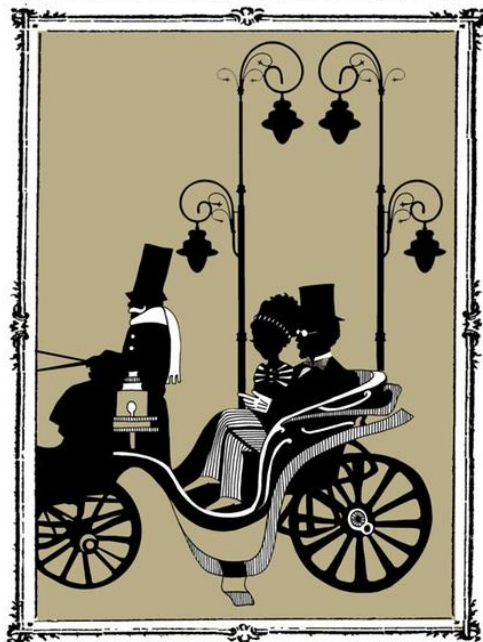
DZIAŁ PIERWSZY - publicystyka i felietonistyka

- Felietony Prusa zdumiewają **bogactwem treści**: od drobiazgów dokumentujących codzienne życie ówczesnej Warszawy, przez opinie o życiu społecznym, kulturalnym i literackim, aż do poważnych problemów ideologicznych.
- Charakterystyczną cechą jest **specyficzny humor** Prusa, nadający opisywanym ludziom i wydarzeniom zabawne zabarwienie, pozbawione jednak złośliwości czy agresji.
- Tok jego narracji jest **swobodny, gawędziarski**; język – potoczny.
- **Felietonista** – według Prusa – może pisać o wszystkim, a także powinien być wszędzie i widzieć wszystko. Prus czytał wszystkie pisma, sprawozdania procesów, nowe książki, reklamy i robił z tego notatki.

Z Kolegzbioru
BOLESŁAWA PRUSA

BOLESŁAW PRUS TOM 1

W WARSZAWIE. WYBÓR Z „KRONIK”

Z Kolegzbioru
BOLESŁAWA PRUSA

BOLESŁAW PRUS TOM 2

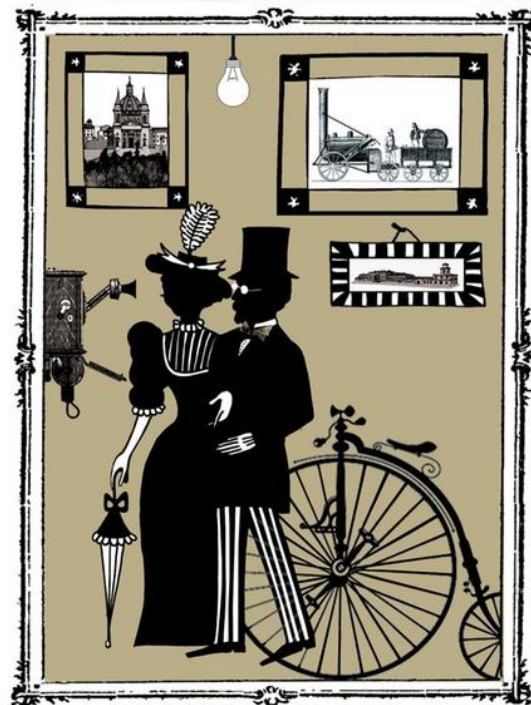
W WARSZAWIE. WYBÓR Z „KRONIK”

Z Kolegzbioru
BOLESŁAWA PRUSA

BOLESŁAW PRUS TOM 3

W WARSZAWIE. WYBÓR Z „KRONIK”

Twórczość

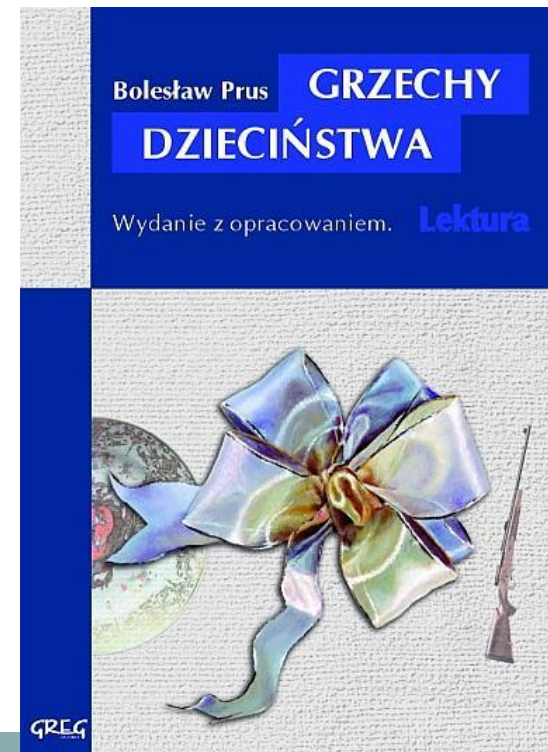
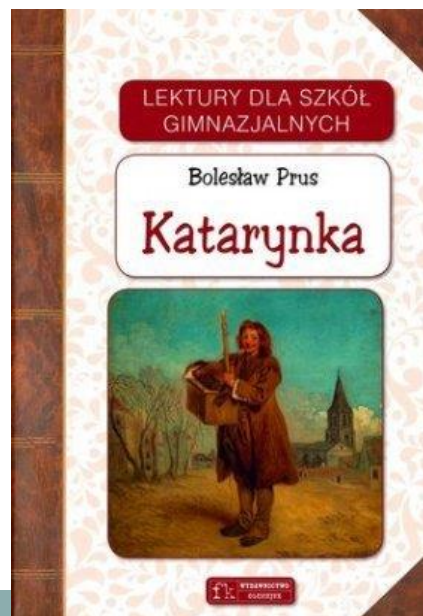
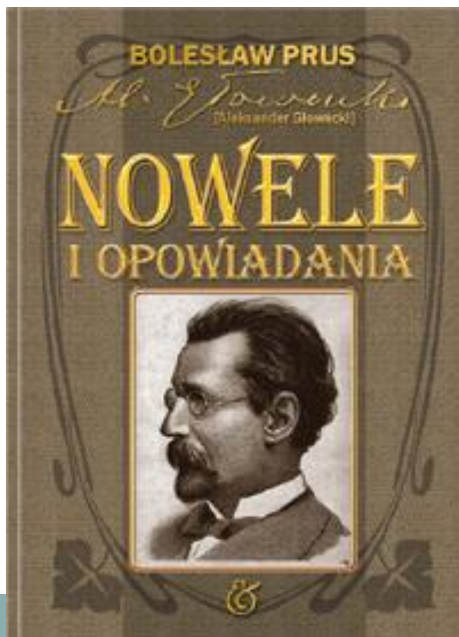
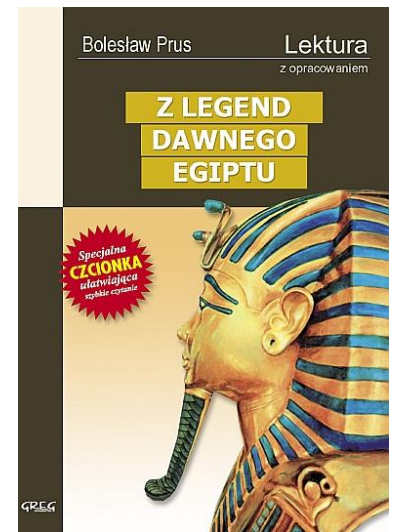
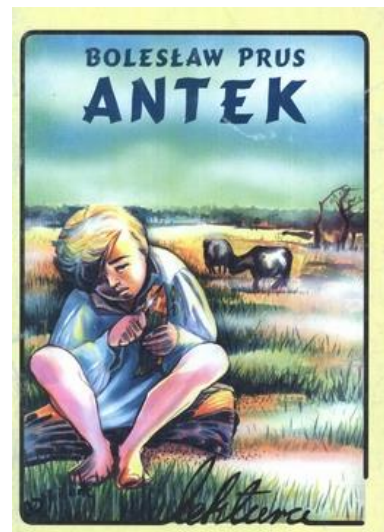
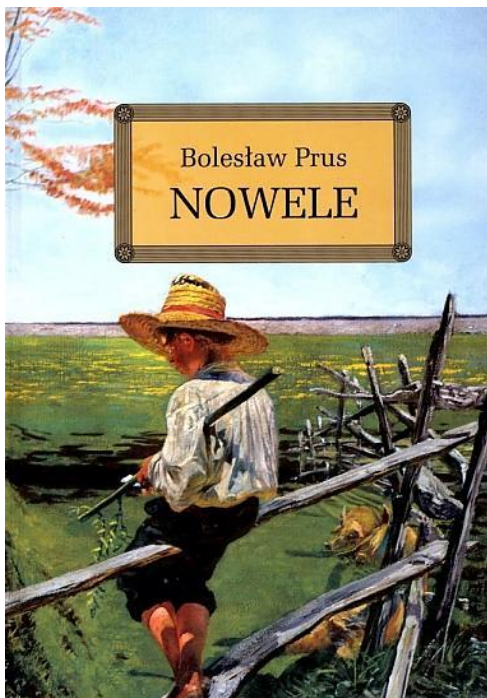

DZIAŁ DRUGI – nowele i opowiadania

• Nowelki, szkice humorystyczne i opowiadania autorstwa Bolesława Prusa cechuje chęć zwrócenia uwagi na **najbiedniejszych oraz najbardziej poszkodowanych przedstawicieli polskiego społeczeństwa**. Dzieci, biedacy i zwykli ludzie zmagają się w nich z codziennymi problemami, a także z zagadnieniami moralnymi.

- 1875 - Pałac i rudera
- 1879 - Przygoda Stasia
- 1880 - Powracająca fala
- 1880 - Michałko
- 1880 - Antek
- 1880 - Nawrócony
- 1880 - Katarynka
- 1882 - Kamizelka
- 1882 - On
- 1883 - Milknące głosy
- 1883 - Grzechy dzieciństwa
- 1884 - Na wakacjach
- 1884 - Omyłka
- 1884 - Pleśń świata
- 1884 - Żywy telegraf
- 1885 - Cienie
- 1888 - Z legend dawnego Egiptu
- 1890 - Sen

Twórczość

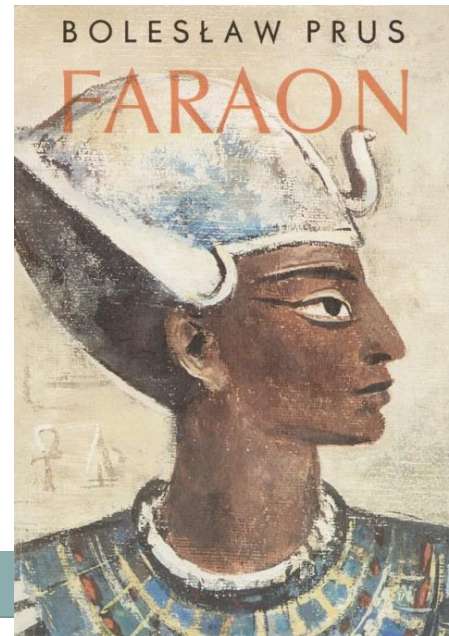
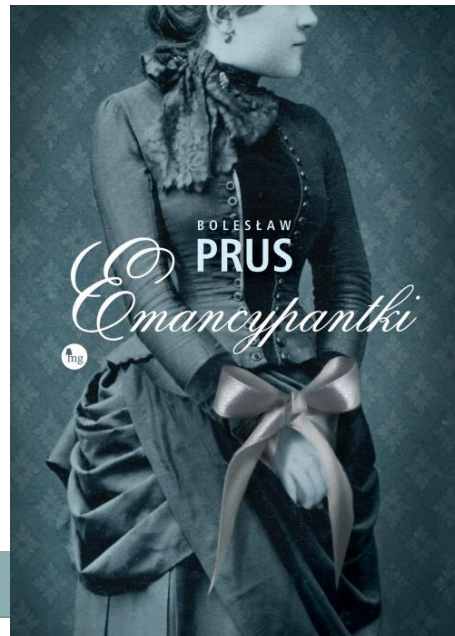
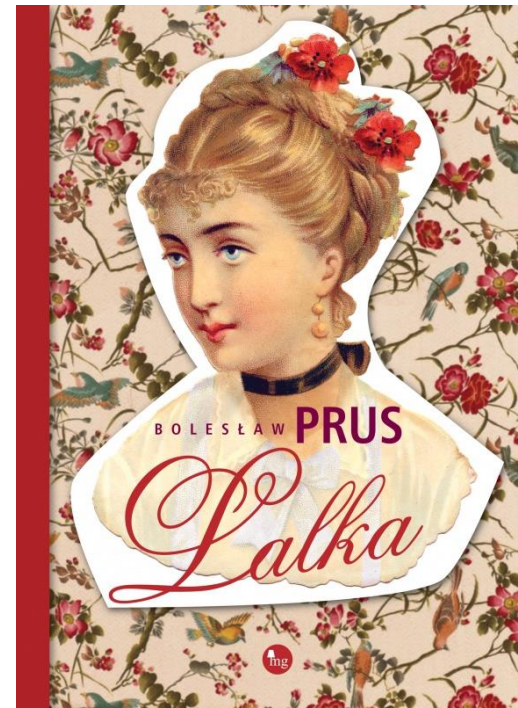
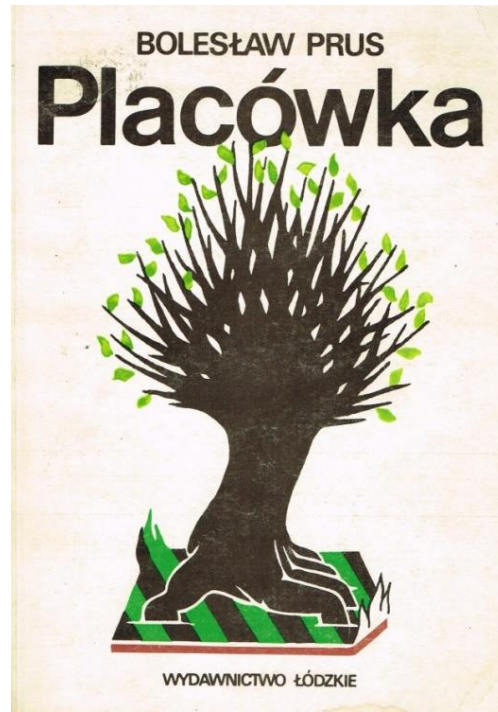
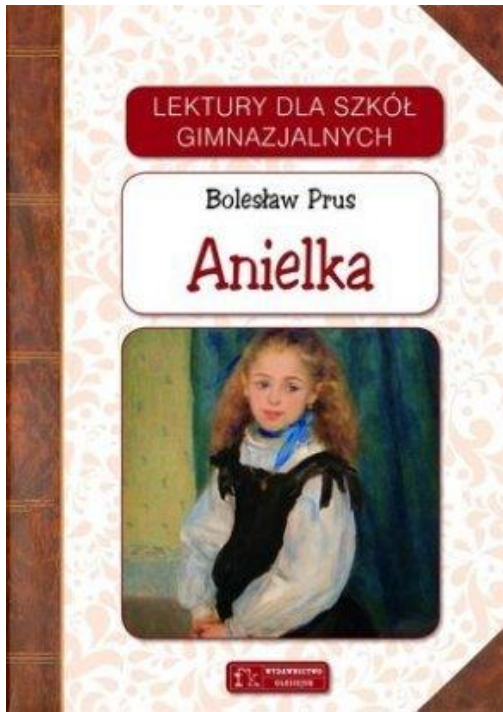

DZIAŁ TRZECI - powieści

- W powieściach Prus zwracał uwagę na palące problemy Polski współczesnej.
- Nazywany był „**wielkim obserwatorem**”, ponieważ w jego powieściach panował realizm oraz szczególny nacisk na „**hołdowanie codzienności**”.

- 1877 - Dusze w niewoli
- 1880 - Anielka
- 1886 - Placówka
- 1890 - Lalka
- 1894 - Emancypantki
- 1897 - Faraon
- 1909 - Dzieci

Nałęczów

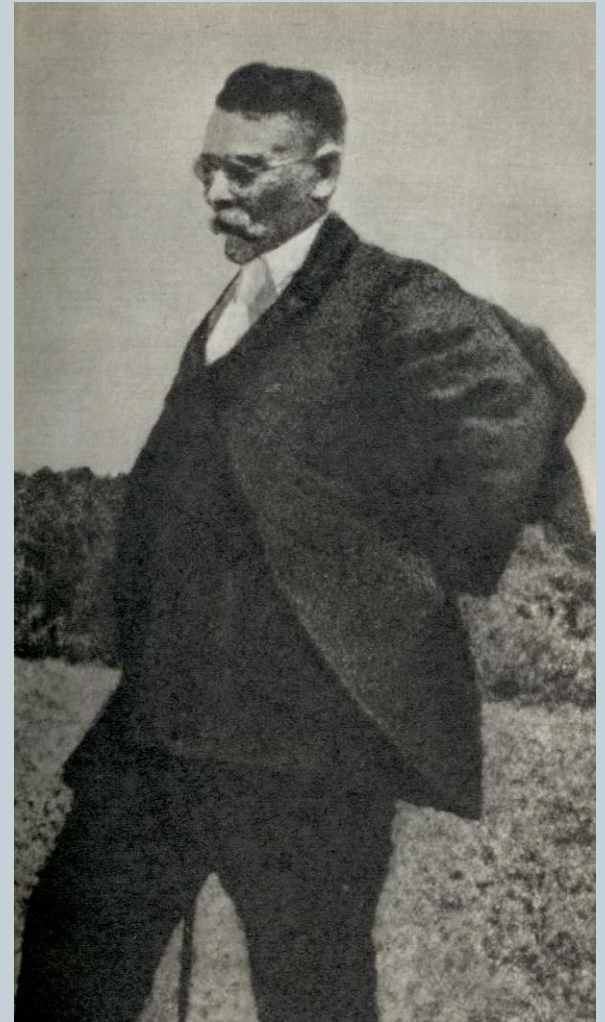
- *„Bez przesady można powiedzieć, że w Nałęczowie prawie nie ma punktu, z którego nie ukazałby się krajobraz ładny, a czasem niepospolicie piękny”*
- *„Żaden kochanek nie tęskni tak do przedmiotu swoich marzeń, żaden nie śpieszy z taką radością, żaden z takim zapalem nie... próżnuje przy boku ukochanej, jak - niżej podpisany - w Nałęczowie. Miałbym więc, jak pospolity uwodziciel, splamić się obojętnością i nie wyśpiewać pochwały dla jego wdzięków teraz właśnie, gdy tulę się do słodko zaokrąglonych pagórków, oddycham jego tchnieniami, przedzieram się przez bujną roślinność i - tonę w tajemniczych jarach...”*

Nałęczów

- Prus leczył się i wypoczywał w Nałęczowie w latach **1882-1910**.
- Początkowy sceptycyzm przerodził się w prawdziwą miłość do miasteczka i jego leczniczych właściwości:

„Woda prawdziwie nałęczowska, której tylko brakuje gazu i reklamy, ażeby zastąpiła rozgłośnie wody zagraniczne przy stołach”

Mieszkanie Prusa w Pałacu Małachowskich

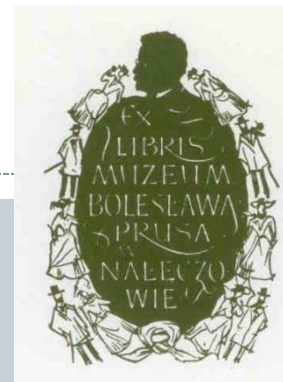
Maszyna do pisania

- Bardzo ważnym elementem w gabinecie Prusa była **MASZYNA DO PISANIA**, był pierwszym literatem, który korzystał z tego technicznego na owe czasy cudu.

Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie

- Muzeum zostało otwarte w **1961 r.**
- Inicjatorem zorganizowania w Nałęczowie Muzeum Bolesława Prusa był prof. **dr Feliks Araszkiwicz**, polonista z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, wybitny znawca życia i twórczości autora „Lalki”, bywalec Nałęczowa żywo interesujący się jego historią.
- Muzeum gromadzi **pamiątki i materiały dokumentujące życie i twórczość pisarza**, ze szczególnym uwzględnieniem jego związków z Nałęczowem i rodzinną Ziemią Lubelską.

Ławeczka Prusa

W **2002 r.** staraniem **Towarzystwa Przyjaciół Nałęczowa** w parku Zdrojowym przed wejściem do Pałacu Małachowskich w pobliżu okna pokoju, dawnego mieszkania Bolesława Prusa pojawiła się **ławeczka**, na której zasiadł odlany z brązu i ubrany w melonik miłośnik tego uzdrowskiego miasteczka.

Pomnik Prusa w Warszawie

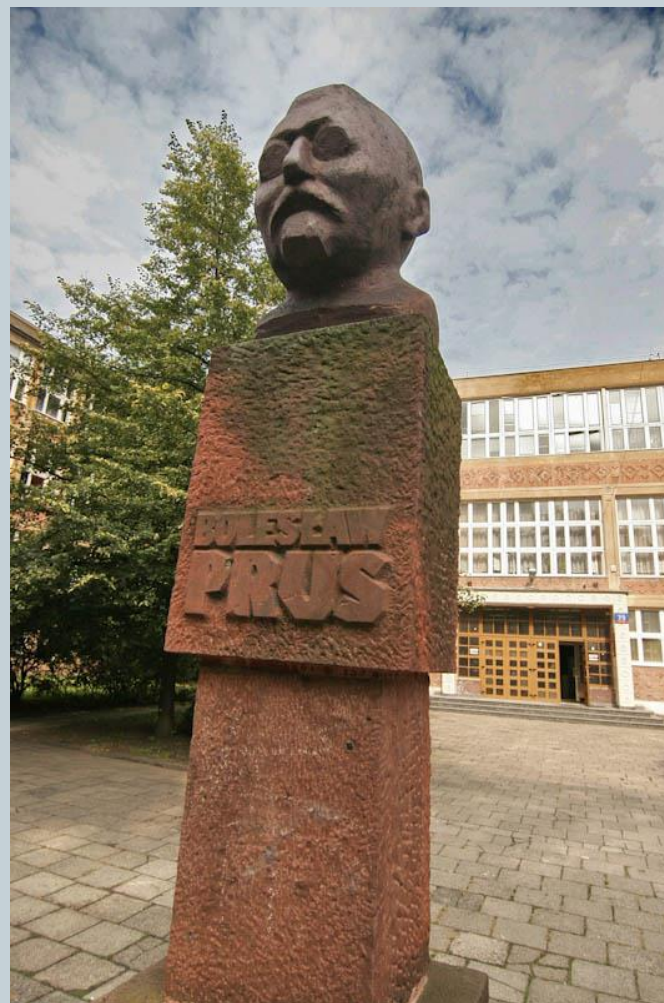
- Pomnik stoi w pobliżu skrzyżowania Krakowskiego Przedmieścia i ulicy Karowej, na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego, między klasztorem Wizytek i hotelem Bristol.
- Został odsłonięty w 15 stycznia **1977 r.**

Popiersie Prusa w Warszawie

- Popiersie znajdujący się przy ul. Zwycięzców na Saskiej Kępie w Warszawie. Jego autorem jest Stanisław Sikora.
- Odślonięte zostało 19 maja **1983 r.**

Pomnik w Hrubieszowie

- Pomnik powstał inicjatywy **Towarzystwa Regionalnego Hrubieszowskiego**.
- Został on odsłonięty w 125. rocznicę urodzin pisarza, czyli w sierpniu **1972 r.** Stoi w Parku Miejskim im. Solidarności przy ul. 3 Maja.

Bolesław Prus na monetach

10 zł 1984 r.

Monety jubileuszowe wydane w **2012 r.**
w 100. rocznicę śmierci Prusa

CIEKAWOSTKI

Życie w cieniu choroby

- Bolesław Prus cierpiał na **agorafobie** (irracjonalny lęk przed przebywaniem na otwartej przestrzeni).

Pasja

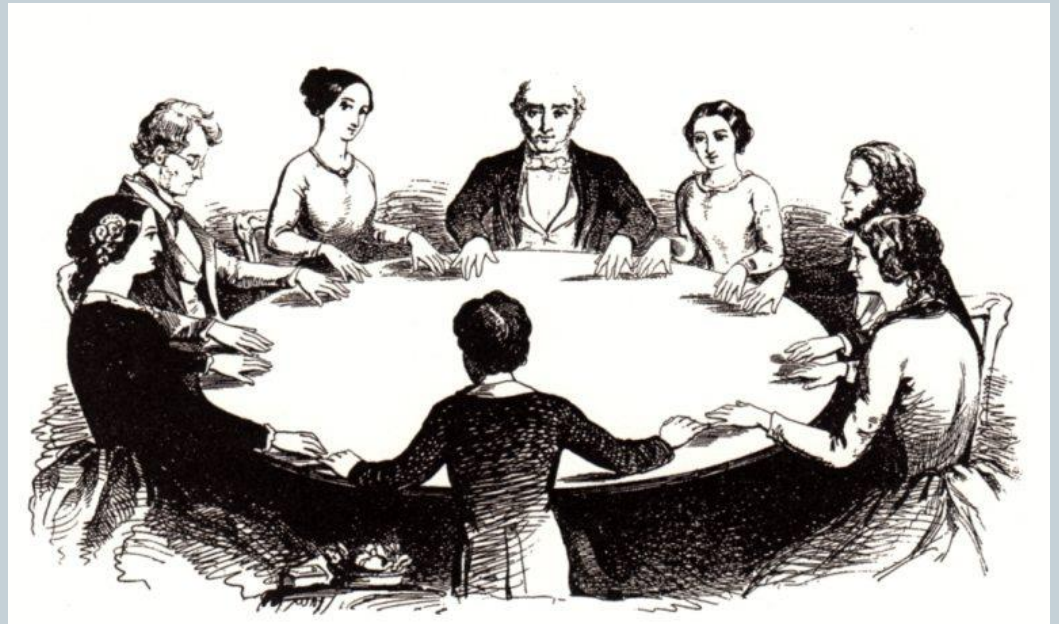
- **Rower** – pierwszy bocykl kupił na raty.
- Jazdy uczył się w Nałęczowie. Został także członkiem Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów.

Spirytystyczne zainteresowania Prusa

- Bolesław Prus był entuzjastą i popularyzatorem **wiedzy spirytystycznej**. Interesował się zjawiskami nadprzyrodzonymi i uczestniczył w seansach wywoływania duchów.

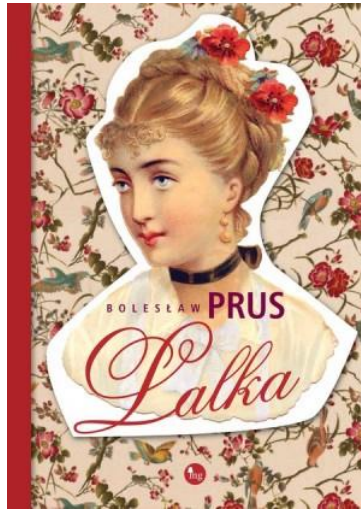
Inne wizerunki pisarza

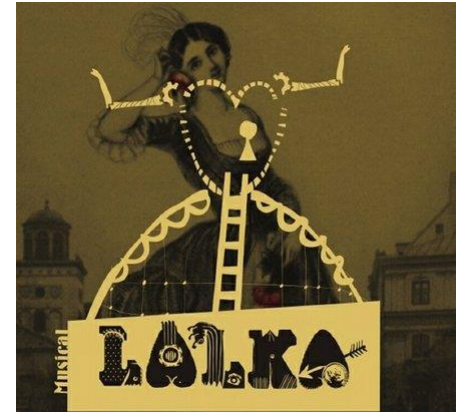
Odczyt dobroczynny humorysty p. B. Prussa.

BOLESŁAW
PRUS
Lalka

Lalka

Dedykacja dla żony

„Moja miła Laluniu! Bardzo jestem szczęśliwy, że nareszcie zaczęła się powieść z dedykacją dla ciebie. Pytasz się: czy to potrzebne?

A cóż ja Tobie, moje złotki, mogę dać za całe życie, które upłynęło Ci ze mną bez żadnych osobliwych radości?

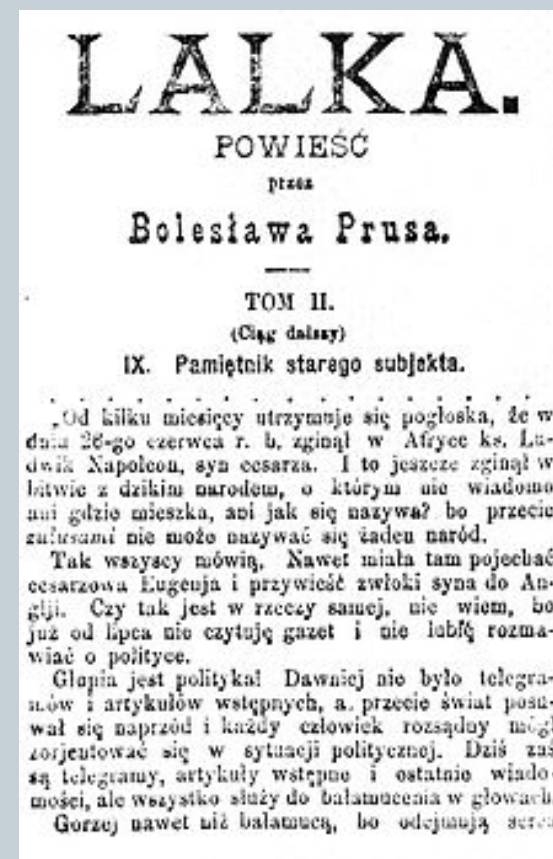
I czy jest na świecie taka osoba, która by więcej niż Ty zasługiwała na cześć publiczną ode mnie, sierotki?”

Podstawowe informacje

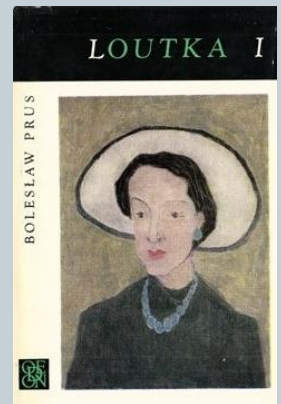
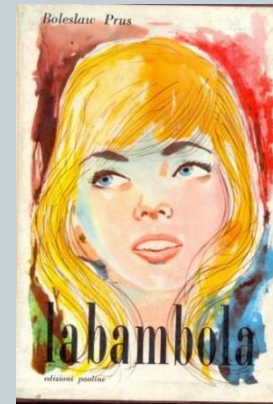
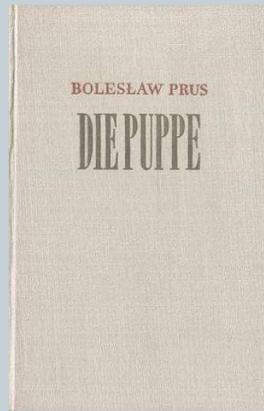
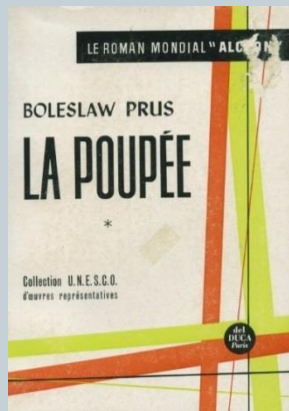
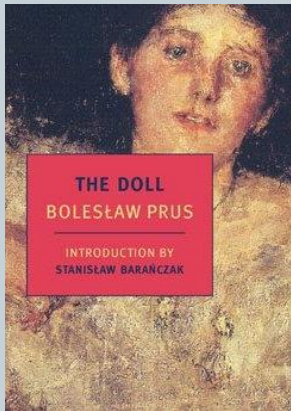
- Powieść społeczno-obyczajowa publikowana w odcinkach w latach 1887–1889 w dzienniku „*Kurier Codzienny*”
- Wydana drukiem w 1890 w Warszawie w wydawnictwie „Gebethner i Wolff”

Ciekawostki

- Początkowo powieść miała nosić tytuł: *Trzy pokolenia*.
- „Lalka” została przetłumaczona na **19 języków**.

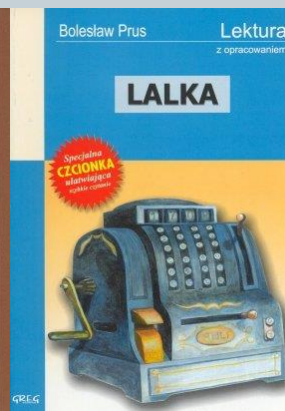
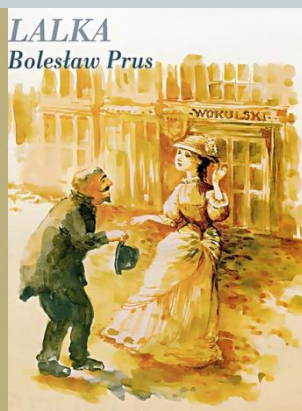
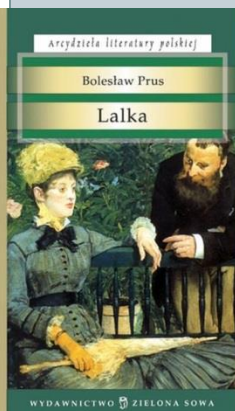

- Tytuł „Lalka” odnosił się do przeczytanej w gazecie notatki o procesie dotyczącym kradzieży dziecięcej zabawki.

Lalka to powieść o:

- **polskim społeczeństwie**, w której odnajdziemy drobiazgowy przekrój przez panoramę warstw: arystokratycznych, mieszczańskich oraz biedoty miejskiej
- **Warszawie**, opisaney z zachowaniem topograficznych szczegółów
- **miłości** kupca galanteryjnego do arystokratki. Uczucie zostało opisane z naciskiem na romantyzm niespełnionych, namiętnych pragnień
- **awansie społecznym**

Lalka - film

- Premiera - 7 listopada 1968
- Reżyser – Wojciech Has

LALKA

W roli Wokulskiego wystąpił
Mariusz Dmochowski

W roli Izabeli wystąpiła
Beata Tyszkiewicz

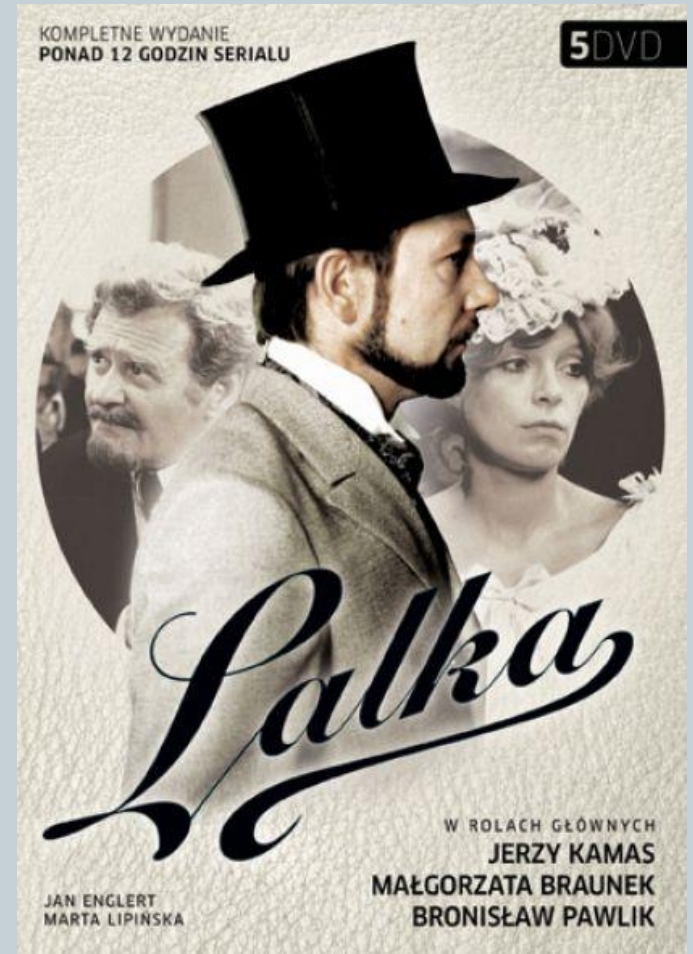

Lalka - serial

- Premiera - 1977
- Reżyser – Ryszard Bera

Lalka

*W roli Wokulskiego
wystąpił Jerzy Kamas*

*W roli Izabeli wystąpiła
Małgorzata Braunek*

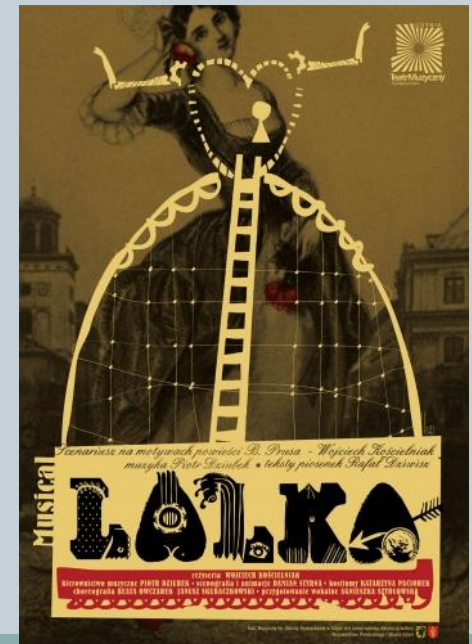

Lalka - musical

- **LALKA** Wojciecha Kościelniaka to pierwsze musicalowe odczytanie powieści Prusa. Spektakl trwał ponad **3 godziny** i grany był na deskach **Teatru Muzycznego w Gdyni (2010)**

Nawiązania

- ***Córka Wokulskiego*** (2012) **Romana Praszyńskiego** – powieść sensacyjna, której akcja rozgrywa się pięć lat po zniknięciu Wokulskiego; jej główną postacią jest Natalia Pol, nieznana córka głównego bohatera *Lalki*, planująca dokonać zamachu na cara.
- ***Alkaloid*** (2012) – opublikowana pod pseudonimem **Aleksander Głowacki** powieść cyberpunkowa, w której pojawiają się postacie z *Lalki*.

